

Svenska Arkivförbundet

Diarienummer: Ku2023/01197

Referens: Amanda Vesterlund

Datum: 2024-03-22

Kulturdepartementet

ku.remissvar@regeringskansliet.se

ku.sna@regeringskansliet.se

Remissvar över betänkandet *Som om vi aldrig funnits – exkludering och assimilering av tornedalingar, kväner och lantalaiset* (SOU 2023:68)

Om Svenska Arkivförbundet

Svenska Arkivförbundet är riksorganisationen för den enskilda sektorns arkiv. Den enskilda sektorn omfattar näringslivets, civilsamhällets och privatpersoners arkiv. De enskilda arkivbestånden innehåller information om hur människor arbetat och organiserat sig och vilka frågor som varit viktiga för dem genom historiska samhällsförändringar och genom tider med olika tanketraditioner. De enskilda arkiven är därför en viktig del i det nationella kulturarvet. De enskilda arkivbestånden innehåller också information som är aktuell för dagens och morgondagens samhälle och som är avgörande för den nationella informationsinfrastrukturen.

Svenska Arkivförbundet organiserar ca 150 medlemmar, från internationella till lokala aktörer inom den enskilda sektorn. Bland medlemmarna finns både offentliga och privata arkivverksamheter. Svenska Arkivförbundet arbetar för att främja enskild arkivverksamhet i hela landet samt att sprida kunskap om arkivens roll i samhället och för historieskrivningen.

5.4 Arkivsökningar

Det är tydligt att arkiven har varit en viktig resurs för kommissionens och uppdragsforskarnas arbete. Extra glädjande är det att en enskild arkivinstitution, Norrbottens föreningsarkiv, med ett enskilt arkivbestånd, arkivet efter Centralstyrelsen för Stiftelsen Norrbottens läns arbetsstugor¹ har varit en så värdefull tillgång i arbetet. Enskilda arkivskapare omfattas inte av arkivlagen (1990:782) och bevarandet av informationen bygger på frivillighet. Det är mycket positivt att arkivskaparen valt att

---

¹ Nationella arkivdatabasen: Centralstyrelsen för Stiftelsen Norrbottens läns Arbetsstugor (SE/FABD/NF_1018-1), Norrbottens föreningsarkiv, <https://sok.riksarkivet.se/nad?Sokord=norrbottens+l%C3%A4ns+arbetsstugor&EndastDigitaliserat=false&BegransningsPaTitelEllerNamn=false&lk=Ladda+kategorier&AvanceradSok=False&typAvLista=Standard&page=1&postid=Arkis+9446FA4E-D97B-4624-9172-17C94D38CEBC&s=Siv&tab=post>

Svenska Arkivförbundet

arkivera och haft möjlighet till ett tryggt bevarande och ett ansvarsfullt tillgängliggörande via en enskild arkivinstitution.

Lika glädjande som redogörelsen för det enskilda arkivmaterialet var, lika alarmerande var redogörelsen om det kommunala arkivmaterialet. Arkivhållningen som beskrivs i kapitel 5.4.6 är under all kritik. Det är positivt att kommissionen beskriver utmaningarna med arkivsökningar och en förändring samt tillsyn måste obevekligen till för de berörda kommunala arkivbestånden.

14.1 Insatser för en ansvarstagande upprättelse- och försoningsprocess

Förslag Tillägg under rubriken *Övergripande mål: synliggörande och egenmakt*: ”Regeringen bör stödja inrättandet och driften av en arkivinstitution för tornedalningar, kväner och lantalaiset.”

Arkiven innehåller centrala och avgörande källor som fungerar som samhällsviktig information, kulturhistorisk kunskap och bevismaterial. Därför är det anmärkningsvärt att det bland förslagen i betänkandet inte finns insatser för att stärka denna del av minoritetsgruppens kultur- och framtidsarv. I betänkandet resoneras man om kunskap som borde finnas och vara allmän spridd, men kopplingen till var och hur information bevaras görs inte.

Arkiv är inte statiska, avslutade företeelser som uppstår av sig själva. Arkiv måste man arbeta aktivt med att bilda, vårda och förmedla. Genom att utse en arkivinstitution till officiellt minoritetsarkiv kan minoritetsgruppens inflytande över historien och framtiden öka, känslan av egenmakt stärkas och språket vitaliseras och bevaras. I Sverige finns idag endast ett utpekat minoritetsarkiv, Sverigefinländarnas arkiv i Eskilstuna. Arkiv efter den sverigefinländska minoritetsgruppen finns dock bevarade på fler arkivinstitutioner runt om i Sverige. Fördelen med Sverigefinländarnas arkiv är att de kan ha en överblick över källäget och bistå med kulturell och språklig kompetens till andra arkivbevarande aktörer.

Vilken arkivinstitution som får uppdraget som arkiv för minoriteten bör beslutas i samråd med företrädare för minoritetsgruppen, eftersom arkivering är en makthandling. Enligt Svenska Arkivförbundets uppfattning finns det fyra tänkbara förslag på värdinstitution för ett minoritetsarkiv:

- a. huvudmuseet som föreslås i betänkandet,
- b. informationscentrum som också föreslås i betänkandet,
- c. Norrbottens föreningsarkiv, eller
- d. en helt nyinrättad arkivinstitution.

Regeringens stöd bör möjliggöra att den utpekade arkivinstitutionen kan säkra arkivalisk, språklig och kulturell kompetens, arbeta långsiktigt med förtroende och tillit för att skapa bästa möjliga grund för minoritetsgruppens arkivering samt arbeta med historieförmedling och forskningsfrämjande insatser.

För Svenska Arkivförbundet

Amanda Vesterlund
Generalsekreterare